

MACERÂ-YI AŞK

ABDÜLHAK HAMİD TARHAN

Genel Bakış

Yazar, yirmi bir yaşındayken edebiyat kariyerine ilk adımını attığı tiyatro eserini, 1873 yılında Maliye Kalemî'nde yazmıştır. İlk kalem tecrübesi olan tiyatro eseri yazarın acemiliğinden kaynaklı olarak hayli dağınık ve ölçsüz bir olay örgüsüne sahiptir. Bu eseri yazarken Romeo ve Juliet'in tesirinde kalarak kaleme aldığını hatırlarında belirtmiştir. Rezaizade Mahmut Ekrem "Atala" isimli eserinin son bölümünde, Macerâ-yı Aşk'ı tanıtan bir yazı yazarak Tarhan'a destek olmuştur. Ancak kendi döneminin ve kendisinden sonra gelen edebiyatçılar tarafından anlatıdaki dağınıklığı ve ölçsüzlüğünden dolayı eleştirilmiştir. Zira Tarhan bu kusurlarını gelecek eserlerinin bir çoğunda da devam ettirecektir. Tema ve içeriksel açıdan bu eserinde sürdürdüğü yapıları ve anlayışları İçli Kız, Sabr u Sebat ve Duhter-i Hindu adlı yapıtlarında da devam ettirecektir. Eserin yazınsal açıdan birçok noksanlığı olsa da döneminin edebiyat anlayışını yansıtmakta oldukça başarılıdır fakat eser sahnelenmeye uygun değildir. Uzamsal olarak kendisine uzak bir bölge olan Keşmir'i seçen yazar, anlatıyı masalsı bir evrene oturtmak niyetindedir. Afganistan – İran – Hindistan çevresinde geçen mensur biçimde yazılmış yapıt, dört perdeden oluşturulmuştur.

Kişiler

Sâkıbe Sultan Eser içinde birden fazla aşk vakası bulunmasına rağmen temel anlatı bu kadın karakter üzerinden ilerler. Erdişir Mirza'nın kızı olarak soylu bir aileye mensuptur. On yedi yaşında olan karakter, sevdiği adama kara sevdıyla bağlı, hassas, içli, fedakar, adil ve vefalı bir yapıya sahiptir. Yazarın daha sonra kaleme aldığı benzer içerikli İçli Kız, Sabr u Sebat ve Duhter-i Hindu'daki başkarakterlerle hemen hemen aynı özellikleri taşır. Sevmediği bir adamla ailesinin ısrarı üzerine evlenmek zorunda kalmış karakter, dönemin genel olarak kabul edilen inançlarına ve adetlerine başkaldırarak sevdiği adam olan Haydar Mirza'yla beraber aşkının peşinden gider. Sevdiği adam ve ailesi arasında bir karar vermek zorunda kalan kadın karakter, yazarın yaşadığı dönemde süregelen dogmaları ve batıl inançları eleştirmesiyle okura verilmek istenen ana temayı yansıtır.

Haydar Mirza Anlatının başlarında gerçek kimliği gizli olan karakter, Bedr-i Felek'in en yakın dostu ve hizmetkarlarından birisidir. Daha sonra Gülnaz tarafından gerçek kimliği ifşa edilir ve Şah İsmail'in torunu olduğu anlaşılır. Erkek karakter bazı insani değerlerin en önemli savucusu ve taşıyıcısı olarak karşımıza çıkar. Hatta bu değerleri aşırı savunmasının sonucunda bazen gülünç durumlara düşer. Sâkıbe Sultan'ı delicesine sevmesine rağmen nedimine karşı duymuş olduğu vefa ve sadakat gibi duygular karşısında aşkından vazgeçmek ister. Halbuki Sâkıbe Sultan'ın Bedr-i Felek'de hiç gönü yoktur. Aşk ve dostu arasında kalan karakter, Bedr-i Felek'e beslemiş olduğu vefa duygusu yüzünden kendisini öldürmesini ister. Bedr-i Felek'in ne kadar kötü mizaçlı bir insan olduğuna aldırış etmez. Saltanatı terk etmek pahasına geleneğe karşı çıkarak sevdiği kadının peşinden gider.

Bedr-i Felek Temel anlatıyı oluşturan aşk üçgeninde aldatılan ve ihanete uğrayan karakter görevini üstlenir. Oldukça kötü tabiatlı bir karakter olarak annesine bile işkence etmiş ve en önemli gayesi kendisini aldatmış olan dostu ve nişanlısından intikam almaktır. Olay örgüsündeki rolü ziyadesiyle az olmasına rağmen önemi büyüktür. Babası olan Âdil Behram, oldukça anlayışlı, hoşgörülü ve adaletli bir karakter olmasına rağmen kendisi hayli kötü düşüncelere sahiptir ve korkunç eylemlerde bulunur. Kendi ailesine karşı bile hayli gaddar, intikamcı, kindar ve sevdiği kadını öldürmeye niyetlenmiş bir yapıya sahiptir. Eserdeki kötü tiplere rolünü üstlenen karakter, kötücül girişimlerinin bedelini hayatıyla öder. Öz babası tarafından öldürtülür.

Muzaffer (Çoban) Osmanlı'da yeniçeri olarak görev yapmış karakter, sevdiği kadın olan Şirin'i elde etmek için birçok cefa çekmiş olmasına rağmen kadın karakter tarafından devamlı reddedilmiştir.

Memleketinden kaçıp mevkisinden vazgeçerek çobanlık yaptığı bir dönemde sevdiği kadınla karşılaşır ve ona kavuşur.

Şirin İran sarayında tanımış olduğu Muzaffer'in kendisiyle beraber olma girişimlerini her seferinde reddetmiş olan kadın karakter, Sâkıbe'nin en sadık dostudur. Geçmişte sevmiş olduğu adamdan karşılık bulamayınca Muzaffer'i aramak için Sâkıbe'yle birlikte yollara düşer. Bir çoban kulübesinde onunla karşılaşır ve sevgililer birbirlerine kavuşur.

Gülnaz (Zeynep Begüm) Mirza Hasan Han'ın kızı olan Zeynep, Haydar'la birbirlerini görmeden ailelerinin isteğiyle evlenmişlerdir. Evlendiği kadını hiç görememiş olan Haydar memleketini terkederek Âdil Behram'ın yanına gelir ve Bedr-i Felek'in nedimi olur. Ailesiyle yaptığı bir yolculuk sırasında baskına uğrayan Zeynep, Âdil Behram'ın saltanatında hizmetkar olur ve Gülnaz adını alır. İlk olarak Haydar'ın gerçek kimliğini ifşa eden kadın karakter daha sonra kendi kimliğini de açıklar. Haydar'ın kendisini boşamasının sonucunda sevdiği adam olan Abdülcebbar'a kavuşur.

Öykü

Haydar Mirza ile Sâkıbe Sultan'ın Kaçışı “Bir çeşmesâr-ı pür eşcâr” olarak adlandırılan uzamda Âdil Behram'ın oğlu Bedr-i Felek ile Erdişir Mirza'nın kızı Sâkıbe Sultan arasında bir düğün gerçekleşmek üzere. Cariyeler ve hizmetliler hazırlık için acele içinde çalışırken Gülnaz adlı karakter evlenmek üzere olan ikili hakkında şunları söyler: “Ben size ne diyorum... Kerametle biliyorum ki Erdişir Mirza'nın kızı Sâkıbe Sultan Âdil Behram'ın oğlu Bedr-i Felek Mirza'ya nasip olmayacak!”. İki kardeşin çocukları arasında gerçekleşmek üzere olan evlilik iki tarafı heyecandırırken bir yandan da iki tarafın bu konuda ciddi kaygıları vardır. Zira Sâkıbe Sultan Bedr-i Felek'in bir dostu ve hizmetkârı olan Haydar Mirza'ya aşiktir ve akrabalar arasında da ikilinin zorla evlendirildiğine dair dedikodular dolandır. Aynı zamanda Âdil Behram'ın, oğlunun samimiyetiyle ilgili şüpheleri vardır. Hazırlıkların tamamlandığı bir esnada uçaklardan biri Erdişir Mirza'nın kolunun kırıldığı haberini getirir ve bu sebepten dolayı düğünü ertelemek zorunda kalınır. Birinci perdenin sekizinci temâşâsında Sâkıbe, sevmediği bir adamla evlenecek olmanın bahtsızlığından dem vururken, Haydar'a karşı beslediği derin aşk duygularını sürekli bir şekilde dile getirir. Talihsizliğine ve kötü kaderine sitem eder. Düğünün gerçekleşmemiş olmasını fırsat bilen Sâkıbe, Haydar'la birlikte kaçmanın planlarını yapar ve Şirin ile Gülnaz ona bu konuda yardım ederler. Haydar, dostu olan Bedr-i Felek'e ve ailesine derin bir sadakatle bağlıdır ve bundan dolayı Sâkıbe'yi delicesine sevse de kendisine hiçbir şeyi esirgememiş olan bir aileye vefasızlık etmek istemez. Sâkıbe, Haydar'ın kendisini kaçırmamasını beklediği bir sırada Şirin altı yıl kadar önce yaşamış olduğu ve hala unutamadığı bir aşk hikayesini anlatır. Şirin Sâkıbe'yle birlikte giderek sevdiği adamı bulma niyetindedir. En sonunda Haydar, endişeli ve tereddütlü bir şekilde Sâkıbe ve Şirin'in yanına gelir. Şirin'le giriştiği diyaloglarda dostu olan Bedr-i Felek'e ihanet etmek istemediğini dile getiren Haydar'a Şirin sert çıkar. Sâkıbe'nin tamamen onu sevdiğini, evlendirilmek istendiği adamdan nefret ettiğini ve Bedr-i Felek'in ne kadar kötü tabiatlı bir insan olduğunu anlatır. Sâkıbe gizlendiği yerde konuşulanlara şahit olduktan sonra Haydar'ın karşısına çıkar ona feryat eder. Eğer kendisini alıp götürmezse intihar edeceğini söyler ve bunun üzerine üçlü yola çıkar. Tebriz'e doğru giderken bir çoban kulübesi karşılına çıkar. İlk olarak Haydar ve Sâkıbe içeri girer ve Çoban'a durumlarını anlatırlar. Çoban, Haydar'ın anlattığı öz yaşam öyküsünden onun Şah İsmail'in torunu olduğunu anlasa da Haydar bunu reddeder. Daha sonra onların arasına Şirin de dahil olur. Şirin, Çoban'a geçmişinde yaşadığı aşk hikayesini anlatmaya başlar ve Çoban eskiden deli divane peşinden koştuğu, evlenme teklifini reddeden ve çeşitli eziyetlere maruz kalmasına sebep olan maşukasının bu kadın olduğunu anlar. Çoban da onun anlattığı hikayeyi kendi tecrübeleriyle tamamlar ve Şirin, konuştuğu adamın Muzaffer olduğunu anlar. Muzaffer Şirin'den ayrıldığı günden beridir Çoban kılığında yaşamaktadır. İkili birbirlerinden af dileyerek beraber olmaya karar verirler. Haydar içine düşmüş olduğu durumun ehemmiyetini anlayarak Sâkıbe'ye geri dönmeyi teklif eder. Peşlerine düşecek olan kişilerin Haydar'ı öldürebileceklerini anlayan Sâkıbe başlarda bu teklife karşı koysa da daha sonra sevdiği adamı kaybetmemek için kabul etmek zorunda kalır.

İkilinin Geri Dönüşü Sâkıbe ve Haydar geri dönerlerken Şirin Muzaffer'le süt kardeş olduğunu öğrenen perişan olur. Dönemin inançları ve adetleri gereği süt kardeşler birbirleriyle evlenememektedir ve buna dayanarak Şirin Muzaffer'e artık birlikte olamayacaklarını söyler. Muzaffer ise bunun bir sorun teşkil etmediğini söyleyerek onu yanında kalmaya ikna eder. Şirin'in bu bahanesini eski sevgilisine geri dönmek için ileri sürdüğünü düşünen Muzaffer'e Şirin, zehir içerek onu ne kadar sevdiğini kanıtlamak ve namusunu kurtarmak ister. Muzaffer onun koynundaki panzehiri bularak ona içirir ve hayatta kalmasını sağlayarak şükreder. Üçüncü perdede Âdil Behram ve Erdişir Mirza kendi otağlarında bulunmaktadır. Âdil, oğlunun vefasızlığından ve kindarlığından dem vurarak Sâkıbe'nin

başkasıyla kaçmasına hak verir. Âdil Behram Bedr-i Felek'in annesine yaptığı zalimlikleri öğrenince onu Sâkıbe'yle evlendirmekten vazgeçer. Zira bu izdivacı en başından beri istememiştir. Erdiştir Mirza kızının bir hizmetkarla kaçmış olmasını kabullenemez ve ona karşı oldukça sinirlidir. Âdil ise Haydar'ı Bedr-i Felek'e karşı savunur. Kızının soylu bir erkekle evlenmesini isteyen baba, kızının acem kavminden biriyle kaçması sonucunda onu evlatlıktan reddetmeyi hatta öldürmeyi düşünür. Gülnaz, sevmediği bir adamla evlenmek zorunda bırakılan Sâkıbe'yi babasına karşı savunur ve Erdiştir'in de bir zamanlar hizmetkar bir kadına aşık olup onu elde etmek için neler yaptığını hatırlatarak iki yüzlülüğünü dile getirir. Gülnaz Erdiştir'in bu konudaki inadına dayanamayıp Haydar'ın gerçek kimliğini ifşa eder. Haydar'ın Şah İsmail'in torunu olduğu öğrenilir. Bu bilgi karşısında Erdiştir şaşkına döner ve fikrini değiştirerek ikilinin izdivacına razı olur. Dilârâ Sultan, Sâkıbe ile Haydar'ın geldiklerini görür ve diğerlerine haber verir. Onları ilk karşılayanlardan Âdil Behram, sevgililerin ilişkisini gönülden destekler. Âdil, oğlunun zalimliklerini dile getirerek Haydar'ın aklını başına almasını, Sâkıbe'ye acımaması ve onunla birlikte olmasını salık verir. Fakat ikilinin birlikte olmasına bir engel daha çıkar. Abdülcebbar'la gönül eğlendiren Gülnaz, İran soylularından Mirza Hasan Han'ın kızıdır ve yıllar önce Haydar'la birbirlerini görmeden aralarında bir nikah gerçekleşmiştir. Bu evliliği en başında beri istememiş olan Haydar vatanını terk etmiştir. Bir yolculuk sırasında baskına uğramış olan Zeynep Begüm (Gülnaz) Abdülcebbar tarafından kurtarılmış ve o günden beridir sahte bir isimle Haydar'ın yanında yaşamaktadır. Abdülcebbar Zeynep'i Haydar'dan boşatmak ister fakat durumu öğrenen Sâkıbe, her ne kadar üzülse de Zeynep'in mağdur olmasını istemez ve boşanmaya engel olur. Abdülcebbar sevdiği için onunla evlilikten vazgeçer.

Engelleri Aşan Sevgililerin Birbirlerine Kavuşması Eserin son perdesi olan dördüncü ma'razda dostu Haydar ve Sâkıbe tarafından ihanete uğrayan Bedr-i Felek'in uzun bir intikam içerikli tiratıyla başlar. Tebriz'e geri dönecek olan çiftin güzergahındaki Çoban'ın kulübesine doğru yol alır. Elindeki kılıçla Haydar'ı bekleyen Bedr-i Felek onu görmesiyle beraber üzerine atılır. Haydar Bedr-i Felek'e ihanet ettiğini düşünerek onun tarafından öldürülmek ister ve elindeki silahı ona uzatır. Onu öldürmekle bir şey elde edemeyeceğini anlayan Bedr-i Felek, bu düşüncesinden vazgeçer. Onun yerine Sâkıbe'yi öldürmeye karar verir. Sâkıbe ve Haydar'ın İran'a doğru çıktığı yolda karşılarına Bedr-i Felek çıkar. İkilinin yanlarında diğer bütün şahıs kadrosu da bulunmaktadır. Kişiler arasında bir tartışma ve hesaplaşmanın gerçekleştiği bir sırada Bedr-i Felek elindeki hançerle Sâkıbe'nin üzerine atılır. Muzaffer son anda Bedr-i Felek'i yakalar ve Âdil Behram kendi oğlunun ölüm emrini verir. Bunun üzerine Bedr-i Felek öz babasının emri üzerine ölür. Haydar, Sâkıbe'nin öldüğünü zannederek kendini öldürmeye yeltenir fakat onu durdururlar. Âdil Behram genç kadını muayene eder ve bayıldığı anlaşılır. Bunun üzerine Haydar, Zeynep'i boşayarak Abdülcebbar'la birlikte olmasını ister. Sonuç olarak aşıklar birbirlerine kavuşur.

Tema

Evlilikte Gönül Rızası Dönemin Osmanlı coğrafyasında yapılan evliliklerdeki genel anlayış görücü usulü üzerine kuruludur. Toplumun birer ferdi olan kadın ve erkeğin evlilik öncesinde ve sonrasında yaşadığı sorunlar yergici ve eleştirel bir biçimle kaleme alınır. Anlatının başkarakterlerinden Sakıbe, sevmediği bir adam olan Bedr-i Felek'le babası tarafından evlenmeye zorlanır. Başka bir erkeğe aşık olan kadın karakter ailesinin isteklerine karşı gelerek sevdiği adamla birlikte olabilmek için çetin bir mücadeleye girer. Yazarın her konuya değinme isteğinden kaynaklanan vaka dağınıklığından dolayı temel bir izlek belirlemek oldukça zordur fakat üzerine en çok vurgu yapılan temel tema şöyledir: evlenme çağına gelmiş olan bireyler aile büyükleri tarafından sevmedikleri ya da tanımadıkları insanlarla evlenmeye zorlanmamalıdır. Gençlerin bu konuda mutlaka rızası alınmalıdır. Aksi halde yapılan evlilik mutsuzluğa hatta felaketlere sebep olabilir.

Kişi İncelemesi

Sâkıbe Sultan (İsyankar/Sadık)

Karakter Eser içinde birden fazla aşk vakası bulunmasına rağmen temel anlatı bu kadın karakter üzerinden ilerler. Erdiştir Mirza'nın kızı olarak soylu bir aileye mensuptur. On yedi yaşında olan karakter, sevdiği adama kara sevdıyla bağlı, hassas, içli, fedakar, adil ve vefalı bir yapıya sahiptir. Yazarın daha sonra kaleme aldığı benzer içerikli İçli Kız, Sabr u Sebat ve Duhter-i Hindu'daki başkarakterlerle hemen hemen aynı özellikleri taşır. Sevmediği bir adamla ailesinin ısrarı üzerine evlenmek zorunda kalmış karakter, dönemin genel olarak kabul edilen inançlarına ve adetlerine başkaldırarak sevdiği adam olan Haydar Mirza'yla beraber aşkının peşinden gider. Sevdiği adam ve

ailesi arasında bir karar vermek zorunda kalan kadın karakter, yazarın yaşadığı dönemde süregelen dogmaları ve batıl inançları eleştirmesiyle okura verilmek istenen ana temayı yansıtır.

Etkinlikler Ailesinin ısrarı üzerine sevmediği Bedr-i Felek'le evlenmek zorunda kalan Sâkıbe, bu durumdan dolayı hayli üzgündür ve sitemkar bir tutum takınır. Sevdiği erkek olan Haydar'la birlikte kaçma planları yapan kadın karakter, Şirin ve Gülnaz'ın yardımlarıyla bir gece Haydar'la birlikte kaçır. Yol üzerinde bir çoban kulübesine rastlayan ikili burada konaklar ve aralarında gelecekleriyle ilgili ciddi konuşmalar geçer. Sâkıbe aşkı için ailesinden vazgeçmiş olmasına rağmen Haydar, dostu olan Bedr-i Felek'e ihanet ettiği için vicdan azabı çeker. Ordan oraya savrulurken Bedr-i Felek'in ve Âdil Behram'ın peşlerini bırakmayacağını düşünen karakter öldürülebileceğini de düşünerek geri dönmek ister. Sâkıbe Sultan sevmediği adama geri dönmek istemese de Haydar'ın öldürülebileceğini görünce geri dönmeyi kabul eder. Kadın karakter ailesinin yanına dönünce hiç beklemediği bir durumla karşılaşır. Babası Erdişir Mirza, Haydar'ın gerçek kimliğini öğrenmiş ve çifti kaçtıkları için affetmiştir. Âdil Behram ise oğlunun gaddarlığından ve kindarlığından haberdar olarak birlikte kaçan ikiliye hak vermiş ve onları desteklemiştir. Bunun üzerine İran'a gitmeye karar veren ikili Muzaffer'in kulübesine uğrar ve burada Bedr-i Felek'le karşılaşır. Bedr-i Felek belindeki bir hançeri çekerek Sâkıbe'nin üzerine atılır. Bu girişiminde başarılı olamayan Bedr-i Felek hayatını kaybeder ve aşıkların önünde hiçbir engel kalmayarak birlikte olurlar.

Etkileşim Anlatının en önemli odak karakterlerinden biri olarak kaderine ve geleneğe başkaldırıp vakaya yön verse de bazen kaderci bir tavır takınır. Eserdeki bütün karakterlerle iletişim ve etkileşim halindedir. Birinci ma'razın sekizinci temâşâsındaki uzun tiratıyla okura dünya görüşünü sunar ve iletileri okura taşır.

ÖRNEK ANILAR

Namıslu Kişilik olarak oldukça narin ve duyarlı bir yapıya sahip olan kadın karakter, annesinin aksine özellikler gösterir ve bu durum Şirin tarafından şöyle dillendirilir: "Gerçekten Sâkıbe Sultan utanmakla da yere geçecek kadar namıslu bir kızdır. Fakat vâlidesi evlâdını yere geçirse yine utanmayacak kadar bî-hayâdır!".

Üzgün Sevmediği bir erkekle evlenecek olması kadın karakteri tinsel olarak perişan eder. Kaderine karşı isyan eder ve haline üzüdür. Birinci ma'raz'ın sekizinci temâşâsındaki uzun tiratında bu durumu açık bir şekilde görürüz: "Düğün! Cemiyet!... Ne perişan cemiyet? Ne mahsun mürüvvet!... (Acı acı tebessüm ederek) Bari güleyim... Adam son nefesini alırken de gülermiş! (Sol tarafa baktıktan sonra) Gidiyorlar... Tahtirevanlara binmiş gidiyorlar! Acaba çocuklarının mürüvvetini göremeyenler böyle mi giderler? (Biraz mütehattin mütehattin gezdikten sonra) Heyhat!... Biçare peder! Hayf... Bî-haber valide. Zıfâf için ikametime bir mahal yaptılar, vücuduma mezar gibi sıklet veriyor! Hayatımı öyle bir adama ismarladılar... Vicdanıma ecel gibi ölümü indiriyorlar! (...)"

İsyankar İçine düşmüş olduğu çıkmaz durum karşısında kaderi ve kazaya karşı isyan eder: "Sanki kaza ve kader kanunları hep benim ümidimi mahvetmek için icad olunmuş!... Âlemde ne olursa olsun hep benim meysüyetime sebep oluyor a! En yakınım olanların arzusu, en hain hasmın fikri-intikamı kadar dehşetli! En çok yardımını beklediğim adamların hareketi, en merhametsiz haydudun ef'ali kadar cellâdâne!".

Aşık Haydar'a olan aşkı için geleneklere ve ailesine karşı gelen kadın karakter, onunla birlikte kaçmak ve aşkını yaşamak ister. Ona karşı beslediği duygular oldukça derin ve güçlüdür. Kadın karakter kara sevdaya tutulmuştur: "(Yine telaşlı telaşlı) Hele!... Havada Haydar, Haydar diye sadalar dolaşılıyor. Sanki sevdiğimi melekler çağırıyorlar! Nedir, ne oluyor! (Mülâhazadan sonra ye's-i tam ile) Âh anladım, anladım, anladım... Zavallı ben... yine kendi sesime, yine kendi hayalime aldandım!".

Fedakar Aşkı için vatanını ve ailesini geride bırakmış olan Sâkıbe, sevdiği erkek olan Haydar için gerekirse kendini de feda edebilecek bir bilince sahiptir: "(...) Vatanımı, hânedanımı senin yolunda bütün bütün feda edeceğim! Gideceğim. Bu mihnet mahşerini istemem! Bu hicran cehennemini istemem! Bu esaret kabrini! Bu firkat kıyametini istemem? (...) Ben gidiyorum! Haydar... Ben senin memleketine gidiyorum. (...)".

Haydar Mirza (Vefalı/Aşık)

Karakter Anlatının başlarında gerçek kimliği gizli olan karakter, Bedr-i Felek'in en yakın dostu ve hizmetkarlarından birisidir. Daha sonra Gülnaz tarafından gerçek kimliği ifşa edilir ve Şah İsmail'in torunu olduğu anlaşılır. Erkek karakter bazı insani değerlerin en önemli savucusu ve taşıyıcısı olarak karşımıza çıkar. Hatta bu değerleri aşırı savunmasının sonucunda bazen gülünç durumlara düşer. Sâkibe Sultan'ı delicesine sevmesine rağmen nedimine karşı duymuş olduğu vefa ve sadakat gibi duygular karşısında aşkından vazgeçmek ister. Halbuki Sâkibe Sultan'ın Bedr-i Felek'de hiç gönü yoktur. Aşkı ve dostu arasında kalan karakter, Bedr-i Felek'e beslemiş olduğu vefa duygusu yüzünden kendisini öldürmesini ister. Bedr-i Felek'in ne kadar kötü mizaçlı bir insan olduğuna aldırış etmez. Saltanatı terk etmek pahasına geleneğe karşı çıkarak sevdiği kadının peşinden gider.

Etkinlikler Şah İsmail'in torunu olan karakter Mirza Hasan Han'ın kızı Zeynep Begüm'le birbirlerini hiç görmeden evlendirilmiştir. Bu durumdan ciddi derecede rahatsız olan Haydar, saltanatı terkederek Keşmir'e gelir ve Bedr-i Felek'in en sadık nedimlerinden biri olur. Burada Sâkibe'yle tanıştıktan sonra ikili arasında bir aşk cereyan eder. Bedr-i Felek'le evlenmeye zorlanan Sâkibe, Haydar'la kaçmak ister fakat Haydar, dostuna vefasızlık etmek istemez. Sâkibe, beraber kaçmamaları durumunda kendisini öldüreceğini söyleyince Haydar'ın sevgilisini kaçırmaktan başka bir çaresi kalmaz ve Tebriz'e doğru yola çıkarlar. Yolda bir çoban kulübesi görürler ve buraya sığınır. Haydar bu maceranın başlarına büyük dertler açacağını hatta öldürülebileceğini söyleyerek Sâkibe'yi geri dönmeye ikna etmeye çalışır ancak aslında dostuna ihanet etmiş olmaktan derin bir vicdan azabı duyar. Onun öldürülebileceği ihtimalini göze alamayan Sâkibe geri dönmeyi kabul eder. İkili kaçmış oldukları yere geri döndüklerinde ummadıkları bir durumla karşılaşır. Gerçek kimliği ortaya çıkan Haydar'ı herkes kabullenmiştir ve ikilinin birlikteliğine herkes onay vermektedir. Bedr-i Felek uğramış olduğu ihanetten dolayı Haydar'dan intikam almak ister fakat Haydar'ın hayli pişman olduğunu gören karakter bundan vazgeçerek Sâkibe'ye yönelir. Sevgililer Tebriz'e doğru yeniden yola çıktıklarında Bedr-i Felek önlerini keser ve Sâkibe'ye elindeki hançerle saldırır. Onu son anda engelleyen Muzaffer Âdil Behram'ın emriyle onu öldürür. Haydar, eski nişanlısı olan Gülnaz'ı (Zeynep Begüm) boşayarak onun sevdiği adam olan Abdülcebbar'la birlikte olmasını sağlar. Sevgililer bütün engelleri aşarak birlikte olurlar.

Etkileşim Eserin ana karakterlerinden biri olan Haydar Sâkibe'ye aşıktır ve onunla birlikte olmak ister. Fakat dostu olan Bedr-i Felek'e karşı göstermiş olduğu ihanetten dolayı vicdanı rahat etmez. Aşkı ve dostu arasında derin tereddütler yaşayan erkek karakter, vefayı seçerek dostunun kendisini öldürmesini ister. Eserin en baskın karakterlerinden biri olsa da endişeli ve tereddütlü eylemleriyle silik bir görüntü çizer. Bütün anlatı kişileriyle iletişim ve etkileşim halindedir. Giriştiği diyaloglarda dünya görüşünü ve tinsel durumunu ortaya koyar.

ÖRNEK ANILAR

Kararsız Sevdiği kadınla dostu arasında kalan karakter, derin iç çatışmalar yaşar. Sevdiği kadınla birlikte olmayı her şeyden çok isterken dostuna ihanet etmeyi de vicdanı kabul etmez. Kendi ağzından bu durum şöyle dile getirilir: "(Yine takaddümler) Mürüvvetim muhabbetime, muhabbetim mürüvvetime mümkün değil galip gelemiyor. İkisi birbirine çarpıştıkça ikisinden biri mahvolacak yerde birbiri ile imtizac edip ikisinin de şiddeti artıyor! Biri hava, biri alev. Hava estikçe alev duman gibi havalanıyor! Alev havalandıkça hava ateş gibi kızıyor!".

Kara Sevdalı Aşkı için vatanını ve ailesini geride bırakmış olan karakterin gördüğü ve istediği tek şey Sâkibe Sultan'dır. Bu durum Şirin tarafından şöyle ifade edilir: "Tebriz'den Sâkibe Sultan'ın vasfını işittin, sanki kızın muhabbeti sana vasfı ile gönderilmiş gibi, kulağına girer girmez mecnun gibi mecbur oldun. Babanı unuttun, kendini unuttun. Babanın sana alacağı ziyneti unuttun. Nihayet bahaneler, vaadler, hileler, bilmem nelerle gurbete çıktın. Nikâhlını Sâkibe için bıraktınsa bari Sâkibe'yi Allah için bırakma".

Sitemkar İçinde bulunduğu ikilem karakteri tinsel açıdan ciddi derecede rahatsız eder. Kötü kaderinden dolayı tanrıya sitem eder: "Ya Allah iki tane Sâkibe yaratsa olmaz mıydı? Yahut Sâkibe'yi iki tane yaratsa olmaz mıydı? Biri bende kalır, biri de Bedr-i Felek'in olurdu! (Teemmülü müteakip) Mümkün mü? Mümkün mü? Hiç nasıl mümkün olur ki! Rabbim Sâkibe'yi birliğine alâmet olarak yaratmış!".

Maşuk Kendisini seven kadın onun için her şeyden vazgeçecek bir bilince sahiptir: "Âh! Sâkibe'n sana hâk-pây olsun! (Kendi kendine) Bilmez... Bilmez ki "Sâkibe'm Sâkibe'm" dedikçe ne hâllere giriyorum!".

Vefalı Eski dostuna ihanet edemeyen karakter, sevdiği kadını ailesine geri götürür. Onun mertliğini ve dürüstlüğünü gören Âdil Behram, onun oğluna karşı beslediği vefa duygusu karşısında hayranlığa kapılır ve şöyle der: “(Men ederek) Sen hepimizi yüz bin kerre ihya ettin... Sen hânedânımızın ikbal-i mücessemi oldun... Sen yalnız adi insan değil, insan kıyafetinde gökten inmiş bir ihsansın”.

Bedr-i Felek (İntikamcı/Gaddar)

Karakter Temel anlatıyı oluşturan aşk üçgeninde aldatılan ve ihanete uğrayan karakter görevini üstlenir. Oldukça kötü tabiatlı bir karakter olarak annesine bile işkence etmiş ve en önemli gayesi kendisini aldatmış olan dostu ve nişanlısından intikam almaktır. Olay örgüsündeki rolü ziyadesiyle az olmasına rağmen önemi büyüktür. Babası olan Âdil Behram, oldukça anlayışlı, hoşgörülü ve adaletli bir karakter olmasına rağmen kendisi hayli kötü düşüncelere sahiptir ve korkunç eylemlerde bulunur. Kendi ailesine karşı bile hayli gaddar, intikamcı, kindar ve sevdiği kadını öldürmeye niyetlenmiş bir yapıya sahiptir. Eserdeki kötü tiplene rolünü üstlenen karakter, kötücül girişimlerinin bedelini hayatıyla öder. Öz babası tarafından öldürtülür.

Etkinlikler Keşmir hanedanlarından Âdil Behram'ın oğlu, ailesinin isteği üzerine amcasının kızı Sâkibe'yle evlenmek üzeredir. Fakat kendisinde gönlü olmayan kadın karakter en yakın dostu olan Haydar'la birlikte kaçır. Bu olayın üzerine intikam yemini eden karakter Tebriz yolu üzerindeki bir çoban kulübesinde pusuya yatarak onları bekler. İlk olarak Haydar'la karşılaşan Bedr-i Felek, dostunun derin bir vicdan azabı duyduğunu görünce onu öldürmekten vazgeçer. Daha sonra kendi ailesi ve dünürleriyle birlikte Sâkibe'yle karşılaşan karakter, onu öldürmek için elindeki hançerle kadın karakterin üzerine atılır. Fakat Muzaffer son anda onu engeller ve öz babasının emriyle öldürülür. Babası tarafından oğlu şöyle tasvir edilir: “Bedr-i Felek ise haddini bilmedi, fesât işledi, zulm etti, anasına babasına isyan gösterdi, akıbet tekdir olundu, zebûn kaldı, sefil ve sergerdân düştü. Lâyık olduğu cezaya uğradı”.

Etkileşim Eserin muhtevası bakımından oldukça önemli bir işlevi olmasına rağmen, anlatıdaki rolü oldukça azdır. Eserdeki tek rolü kendisine ihanet edenlerden intikam almak üzerine kuruludur. Dördüncü ma'rızda uzun bir tirat ile intikam yemini eder. Kişilerle gerçekleşen diyalogları oldukça azdır fakat anlatının entrik kurgusu açısından önemli bir rol oynar.

ÖRNEK ANILAR

Gaddar Amcası ve kayınpeder adayı olan Erdişir'in kolunun kırılmasıyla evlilikleri ertelenince hayli sinirlenir. Bu durumdan annesi olan Züleyha Begüm'ü suçlayarak ona zulmeder. Kadın karakter Âdil Behram'a bu durumu şöyle anlatır: “Bedr-i Felek bana neler yaptı bilerseniz. Demincek canavar gibi üstüme atıldı da Erdişir'in kolu kırılmakla bizim nikâhımız neden geri kalıyor diye beni âdeta... Çünkü nikâhın geri kalmasına sizinle ben sebep olmuşum zannediyor. Eğer gelecek haftaya güveyi bile gireceğini söylemesem beni âdeta...”.

Melun Oğlunun davranışlarından ve kötücül tabiatından rahatsızlık duyan Âdil Behram, Bedr-i Felek'i eleştirir ve kaçan aşıklara hak verir. Onun kötülüklerinden herkes nasibini almıştır: “Öyledir kadını, hakkın var. Bedr-i Felek bizim evlâdımız ise de bizim gibi değildir. Ondan kurtulmak için Sâkibe vatanını terkettiyse ben garip görmem. Adam ondan kurtulmak için vatan-ı umumî olan bu âlemi terkeder de gider. Mel'ün! Babası olduğum halde bana o kadar hakaret ediyor ki, bugün bir vesile bulsam âdeta kabileden taretmek istiyorum! Allah Sâkibe kuluna merhamet etti de o gaddarın eline düşmedi! Şimdi birader zanneder ki Sâkibe'nin Bedr-i Felek'e verilmeden böyle kaybolmasına, kendi tedbiri sebep olmuşтура zâhip olur da güceniriz. Öyle zanneder, halbuki...”.

İntikamcı Uğradığı ihaneti kabullenemeyen Bedr-i Felek sinir krizleri geçirerek, Behram'ın otağına hançeriyle girer ve intikam yemini eder: “İşte bu hançer bu defa da kınına giriyor, fakat bir daha çıkarsa bilmem kimin ciğerine girecek? Babam o zaman öğrenir ki kızının uğruna ben koyun gibi kurban olamazmışım. Sâkibe de o zaman öğrenir ki nişanlısını bir Acem delikanlısına feda etmek ne büyük mazarrat imiş. (Galebe-i hırs ile söyleyeceğini şaşırarak) Ben seni... Ben... Ben... Haydar ben seni! Âh! (Duvara bakarak) Bil, bil. Öğren ki şu belimde duran hançer senin o murdar kanından boyanacak!”.

Kindar Dördüncü ma'rızın ilk temâşâsında Bedr-i Felek'in uzun bir tiratı yer alır. Sevdiği kadını elinden alan Haydar'a kin kusar: “Ne gülüyorum? Hain beni anamdan babamdan ayırsın, evimden barkımdan ayırsın, nişamlımdan ayırsın, ne kadar dostum varsa hepsini bana düşman etsin,

beni böyle dağ başlarında bîkes bîkes süründürsün de ben hâlâ durayım! Hâlâ ondan intikam almış olmayım! Âh! Mümkün değil... İmkânı yok. İhtimali yok. Felek! Dünya!... İntikam alacağım! Kimseden alamazsam kendimden intikam alacağım! Kendimi öldüreceğim! Nâm alacağım!

Affedenimsi Haydar'la karşılaştığında onu öldürmeye yeltenen karakter, dostunun derin bir pişmanlık duyduğunu görünce ve ölümü kabullendiğini anlayınca bu niyetinden vazgeçer. Bunu yapmasının sebebi ona yeterince acı çektiremeyeceğini anlamasıdır. Bundan dolayı Sâkıbe'yi öldürmeye karar verir: "(Veleh ve hayretle hod-be-hod) Kendi böyle ölümünü isteyip dururken bunu öldürmekten ne çıkar? İstemediği bir şeyi yapmalıyım ki gönlümce teselli hasıl olsun. Haydar hasmın olduğum halde söylerim. Sana kıymak mürüvvetten öç almağa çalışmak demek olacak. İstemem. Herkes düşmanından intikam alır. Ben intikamımı kendimden almağa çalışacağım. Allah'a ısmarladık. Seni affettim. Lâkin o sevdiğin kahpeyi bilmem? (Tabancayı fırlatarak süratle gider.)".